

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף כט עמוד ב

אנא בשכונא גואי. והחזקתי בה ולא שמשתי בה יותר ממני. אמר ליה ללוקח זיל ברור אכילתך כלומר הבא עדים שלא שימש עמך בבתי גואי ותחזיק בהו. ורב נחמן אוקמה השתא ביד מוכר ולהכי אמר ליה רבא דינא הכי ביד לוקח הוה לך לאוקמה ויהא המוכר המוציא מחבירו עליו הראיה דמוכר להוציא קאתי:
נכסי דבי בר סיסין. כלומר אותן נכסים שקניתי מבר סיסין שהיה עשיר מזבינא לך:
קשיא דרבא אדרבא. דלעיל סבירא ליה דביד הלוקח הוה ליה לאוקמי. והכא להיכא דרב נחמן אוקמוה ביד לוקח ס"ל דביד מוכר הוה ליה לאוקמיה והוה ליה אידך המוציא מחבירו עליו הראיה:
קשיא דרב נחמן אדרב נחמן. דלעיל אוקמא ביד מוכר והכא ביד לוקח:
התם מוכר קאי בנכסיה שמוחזק הוא מהווא קרקע דמקרי בי בר סיסין ומש"ה⁽ הוה ליה ללוקח להביא ראיה. וס"ל דביד מוכר:

הכא הוה ליה למוכר להביא ראיה:
עליה. דמוכר רמיא לגלויי:

מי לא אמרינן ליה לבעל שטרא להיכא דנפק עליה מערער קום קיים שטרך וקום בנכסי ה"נ להיכא דאמר מוכר אנא בשכונא גוואי הוינא הוה ליה ללוקח להביא ראיה ולקום בנכסי והא מעשה דבר סיסין ודשכונא גוואי פרשתי היטב בסוף פרק מי שמת:

אנא בשוקי בראי הוואי. שהייתי הולך בסחורה במקום שווקים ולא הייתי יכול למחות מפני טרוד סחורתי:
טרוד בשוקיה. ואינו יכול למחות:

רי"ף מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

גברא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנת' ואכלתה שני חזקה א"ל אנא בשכונא גואי הוואי אתא לדינא לקמיה דרב נחמן א"ל זיל ברור אכילתך א"ל רבא דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה ורמינן דרבא אדרבא ודרב נחמן אדרב נחמן דהווא [דף ל' ע"א] דא"ל לחבריה כל נכסי דבי בר סיסין מזבינא לך הוואי ההיא ארעא דמיקריא דבי בר סיסין א"ל הב לה נהילי א"ל האי לאו דבי בר סיסין היא ואיקרוי הוא דמיקריא דבי בר סיסין אתא לקמיה דרב נחמן אוקמא בידא דלוקח א"ל רבא דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה קשיא דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דרבא אדרבא לא קשיא התם מוכר קאי בנכסי הכא לוקח קאי בנכסי דר"נ אדר"נ נמי לא קשיא כיון דכ"ע קרו ליה דבי בר סיסין והאי הוא דא"ל לאו דבי בר סיסין היא עליה רמי לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא אבל הכא לא יהא אלא דנקיט שטרא בידה מי לא אמרינן ליה קיים שטרך קום בניכסי האי מעשה דשכונא גואי חזינא ביה תרי פירושי איכא מאן דפריש דהא מערער לית ליה סהדי דהאי ארעא דיליה היא דאי אית ליה סהדי דהאי ארעא דיליה היא והאי אמר מינך זבינתה ואכלתה שני חזקה לא הוה אמר רבא בכה"ג המוציא מחבירו עליו הראיה דהא רבא גופיה הוה דאמר בכה"ג דלוקח בעי לאיתווי סהדי דאכלה שני חזקה דאמר רבא [כגון] דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרינן מיניה ודרינן בה תלת שני ביממא ובליליא וא"כ היכי אמר רבא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא האי מעשה ליכא לאוקומי אלא כגון דהאי מערער לית ליה סהדי דידיעי דהאי ארעא דיליה הוה אלא האי לוקח הוה דאמר דיליה היה והוה אמר מיניה זבינתה והוה ליה הפה שאסר הוה הפה שהתיר ומשום הכי אמר רבא המוציא מחבירו עליו הראיה ור"נ סבר אף על גב דלית ליה להאי סהדי דארעא דיליה הוה כי קא מודה האי לוקח דדיליה הוה ואמר דזבנה מיניה ואכלה שני חזקה בעי לאיתווי סהדי דאכלה שני חזקה וקא פסק הלכתא בהאי מעשה ובמעשה דבי סיסין כרבא ואיכא מאן דאמר דהאי מעשה ליכא לאוקמיה בכה"ג דהיכא דליכא סהדי דהאי ארעא למערער הוה כ"ע לא פליגי דלא צריך לוקח לאיתווי ראיה ואף על גב דאמר לא אכלתה שני חזקה לא מפקינן מיניה וכ"ש כי אמר אכלתה שני חזקה כדאמר' גבי הא דתנן ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוה הפה שהתיר ואמרינן עלה וליתני ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך נאמן שהפה שאסר הוה הפה שהתיר ומפרקינן משום דקא בעי למיתני אם יש עדים שהיא שלו והוה אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן היכי דמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן ושמעינן מיניה דהיכא דאמר שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך נאמן ואפי' ליתיה בידה שני חזקה והא מילתא מודו בה כולהו תנאי וליכא מאן דפליגי עלה וא"כ היכי מחזקינן לרב נחמן דפליגי על הא מילתא אלא האי מעשה הכין פירושא כגון דהאי ארעא ידיעא וברירא דלהאי מערער הוה וא"ל להאי מחזיק מאי בעית בהאי ארעא וא"ל מינך זבינתה ואכלתה שני חזקה אמר ליה היאך זבינתה מינאי ואנא בשכונא גואי ולא הוינא בהדך במתא בהווא עידנא ואת טעין דזבינתה מינאי א"ל רב נחמן זיל ברור אכילתך דאכילה דקיימת בה חזקה היא ומוקמינן לה לארעא בידך כלומר אייתי סהדי דקיימא את והאי מוכר במתא ואפילו חד יומא כי היכי דתהוי אכילתך אכילה דאמרינן אפשר דזבינת' מיניה בהאי יומא ואי לא הוה שני חזקה שלך כחזקה שאין עמה טענה אמר ליה רבא

דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה דסבר רבא תובע הוא דבעי איתויי סהדי דלא הוה במתא בההוא יומא דטעין האי דזבנה ביה מיניה ורב נחמן אמר לא יהא אלא דנקיט שטרא בידיה דזבנה מיניה ביומא פלן מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וקום בניכסך וכ"ש הכא דאמרינן ליה אייתי סהדי דהוה בהדך במתא כי היכי דמצית למימר מיניה זבינתה וקי"ל כר"נ בתרוייהו בהאי מעשה ובמעשה דבי בר סיסין דרבא בהאי עניינא תלמיד הוה דיתיב קמיה דר"נ ואין הלכה כתלמיד במקום הרב וכ"ש דקי"ל דמעשה רב בהנך תרי עובדי ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבינתה ואכלתה שני חזקה א"ל אנא בשוקא בראי הואי ולא ידענא דאת נחית גו ביתאי אמר ליה והא אית לי סהדי דכל שתא ושתא אתית להכא תלתין יומין ולא

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

[ההוא גברא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא]. הר"ש ז"ל גריס בהאי ביתא ופי' בשכונא גואי בחדרים הפנימים והייתי עובר דרך עליך לפי זה לא היית מחזיק [כיון] שהייתי משתמש בו גם אני ומיהו האחרונים ז"ל לא הסכימו לפירוש דודאי כיון שהיה דר בפני עצמו מהניא ליה חזקה אף על פי שיש לפנימי דרך עליו דאי לא תימא הכי מוכר קרקע ושייר בו דרך לעצמו לוקח במה יקנה אלא הפירוש הנכון דהכי קאמר ליה במקום רחוק הייתי ולא יכולתי למחות וקרי לארץ תימן שכונא גואי כדכתיב וחדרי תימן: א"ל רב נחמן למחזיק זיל ברור אכילתך. כלומר הבא ראייה שהיה במקום שהיה יכול למחות וכיון שלא מיחה תועיל לך אכילתך שאכלת שני חזקה משום שסובר ר"נ שעל המחזיק להביא ראייה שהמוחה היה במקום שהיה יכול למחות דכיון דבכך הוי חזקתו חזקה והוא צריך להביא ראייה על חזקתו גם בזה צריך דבהא תליא מילתא ורבא היה סבור שעל המערער להביא ראייה שהיה במקום רחוק שלא היה יכול למחות בו כמו שהיה צריך להביא ראייה אם טען שמיחה וקי"ל כר"נ בהא ובהא דבי בר סיסין משום דרבא ההיא שעתא כתלמיד היושב לפני רבו היה מדלא אמרינן רבא אמר אלא א"ל ואין הלכה כתלמיד במקום הרב כ"כ הריא"ף ז"ל וכן אם טען המערער ואמר מתי אתה אומר שקניתו ממני ביום פלוני והלא באותו יום הייתי בארץ מרחקים כתב הריא"ף ור"ח ז"ל שעל המחזיק להביא ראייה שהיה באותו יום עמו במדינה דאע"ג דאיכא למימר מילי מסר לא עבדי אינשי דמזבני אא"כ הלוקח עמו בעיר אחת והכי פירש ז"ל הא דא"ר נחמן זיל ברור אכילתך ואף על גב דלענין פירוש סוגיין מחוור טפי כמו שפרש"י דאלו לפירושן ז"ל קשה דהא תנן [דף לח א] היה בגליל והחזיק ביהודה והחזיק בגליל לא עלתה לו חזקה הא יהודה ויהודה עלתה לו ואף על פי שהתחיל להחזיק שלא בפני הבעלים כי אפשר שהלך לוקח לשם או המוכר בא או שניהם עשו שליח ומשמע דעלתה לו חזקה בלא ראייה מ"מ לענין דינא נראה שיש לחוש להני אשלי רברבי ומי יכניס ראשו בין ההרים הגדולים האלה לעשות מעשה שלא כדבריהם ועוד אפשר לחלק בין יהודה ויהודה שמצויים עוברים ושבים לארץ מרחקים: ורמי דרב נחמן אדרב נחמן דהכא אזיל בתר מוכר ובעובדא דבר סיסין בתר לוקח ורבא איפכא: נכסי דבר סיסין. קנה נכסים מבר סיסין והווי לו כבר נכסים אחרים שנקראים כן בשם: קאי בנכסי. שהחזיק עדיין בנכסים אלו גבי הא דבר סיסין והכא הלוקח קאי מוחזק שהחזיק ג' שנים: מאי בעית בהאי ארעא. שהיא שלי כאשר ידוע לכל: אנא בשוקי בראי. בארץ מרחקים שאין השיירות מצויות או מפני שיש חירום ביניהם ואיכא דקרו לארץ צפון בראי כדאמרינן בגמ' (ב"ב דף כה ב) ארץ צפון אינה מסובבת: דכל שתא הות הכא תלתין יום. וא"כ שהיא שלך אמאי לא מחית בי דבשלמא אם לא באת אלא בשנים הראשונים היית יכול לומר הייתי סבור לבא בשנה השלישית ולמחות אבל השתא שבאת גם בשלישית אמאי לא מחית:

ל" יומי בשוקאי הוה טרידנא. ולא שכנתי שם אלא בבית אחר שלי או הוצרכתי לעמוד עם חברתי במקום אחר אשר אכלנו בשותפות ומתוך זה לא ידעתי שהיית מחזיק כדי שאוכל למחות והכי הלכתא דלא עלתה לו חזקה ומשמע מהכא דאין צריך שיהיה המערער כל השלש במקום שיכול למחות אלא דוקא בסוף שלש ואפילו היה בתחלת שלש במקום הראוי למחות ולא מיחה והלך במקום שלא היה יכול למחות לא עלתה לזה חזקה כלום דאימא דעתו היה לשוב אלא שלא נזדמן לו:

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ג סימן ד

ד ה ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית האי ביתא אמר ליה מינך זבנת ואכלת שני חזקה אמר ליה אנא בשכונא גואי הואי פירש רשב"ם שהיה דר בבתיים פנימים והיה עובר דרך עליו וכיון שהיה משתמש עמו בדריסת הרגל לא היה חושש למחות אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה זיל ברור אכילתך שלא היה עובר דרך עליך ומיירי שהיה ידוע שהיה שרוי בשכונא גואי אבל לא היה ידוע איזה דרך היה יוצא דאילו לא היה ידוע כלל שהיה בשכונא גואי אמאי קאמר ליה רב נחמן זיל ברור אכילתך אטו צריכין העדים להעיד שלא היה המערער באותו בית כל שלש שנים ואם אמר המערער אני הייתי עמך שבוע או שבועיים ואין לך עדיין שלש שנים שלימים והעדים אינם יודעים תבטל חזקתו. אמר ליה רבא דינא

הכי המוציא מחבירו עליו הראיה. ורמי דרבא אדרבא ורמי דרב נחמן אדרב נחמן. דההוא [דף ל ע"א] דאמר ליה לחבריה נכסי דבי בר סיסין מזבנינא לך הואי ההיא ארעא דמתקריא דבי בר סיסין אמר ליה האי לאו דבר סיסין ומיקריא הוא דמיקריא לה דבי בר סיסין אתא לקמיה דרב נחמן אוקמא בידא דלוקח אמר ליה רבא דינא הכי המע"ה קשיא דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דרבא אדרבא לא קשיא התם מוכר קאי בנכסי והכא לוקח קאי בנכסי דרב נחמן אדר"נ לא קשיא התם כיון דכולי עלמא קרו לה דבי בר סיסין והוא אומר דלאו דבי בר סיסין היא עליה דידיה רמיא לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא אבל הכא לא יהא אלא דנקיט שטרא מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וחות בניכסך והלכתא כרב נחמן בהני תרי עובדי' דרבא בהני עניני תלמיד הוה ויתיב קמיה דרב נחמן ואין הלכה כתלמיד במקום הרב" כתב רב אלפס ז"ל דאמר ליה היאך זבנת מינאי ואנא בשכונאי גואי הוי ולא היונא בהדך במתא בההוא עידן דאת טעין זבנת מינאי וא"ל רב נחמן לאיתויי סהדי דקיימת את והמוכר במתא ואפילו חד יומא דאמר אפשר דזבנת מיניה בההוא יומא ואי לא הויה חזקה דידך כחזקה שאין עמה טענה ומילתא דתמיה היא כיון דחזקה במקום שטר עומדת היכי מהימן המערער לומר בדיבורו לא הייתי בעיר באותו זמן שאתה אומר שמכרתיו לך ולפי זה לא היה מהניא חזקה לעולם דהיאך ימצא עדים שראוהו בעיר באותו היום ועוד עיקר כח משא ומתן של המעשה חסר מן הספר דהוה ליה למימר מינך זבנת בההוא יומא כדי שתהא התשובה על דבריו באותו יום שאתה אומר שלקחת ממני בשכונאי גואי היונא ואפשר דמיירי כגון שהדבר ידוע שזה המערער כבר הרחיק נדוד זמן גדול זה ימים רבים ולכך אמר ליה רב נחמן זיל ברור אכילתך ומיהו גם זה אין מתיישב על לבי דמעשים בכל יום שאדם מוכר נכסיו על ידי שליח הבא בהרשאתו ואם היה במקום שהשיירות מצויות אמאי לא הוי חזקה ועוד לישנא דשכונאי גואי אינו מורה על שום פירוש אלא על פירוש רשב"ם: והוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא אמר ליה מינך זבינתא ודרי ביה שני חזקה אמר ליה בשוקי בראי הואי אמר ליה והא אית לי סהדי דכל שנה תלתין יומין קא אתית לשוקא אמר ליה כל תלתין יומין אשוקא הוה טרידנא ולא הייתי יודע שהיית דר בביתי וכשהייתי בחוץ הייתי בארץ מרחקים שלא היו שיירות מצויות אמר רבא עביד איניש דכל תלתין יומין טריד בשוקיה ולא הוי חזקה* ויש מביאין ראייה מכאן שאם המערער אמר לא הייתי במדינה כל אותן שלש שנים שהחזקת בו נאמן וצריך המחזיק להביא ראייה שהיה במדינה ונראה לי שאין ראייה מכאן דאפשר שהיה הדבר ידוע שהיה בשוקי בראי ויותר נראה [שאינן צריך להביא ראייה] כיון שזה החזיק בשופי שלש שנים והחזקה נשמעת אפילו במדינה אחרת כדמוכח לקמן עליו לברר שהיה במקום שלא היתה מחאתו נשמעת אם היה מוחה ולכך נמנע מלמחות:

מרדכי מסכת בבא בתרא פרק חזקת הבתים רמז תקכג - תקכד

בשכונה גואי היונא כו' פי' והיה דרכי עליך ונראה שיש לו עדים דבשכונה גואי הוה אבל לא היו יודעים העדים באיזה דרך היה יוצא דאי לא הוה עדים כלל שהיה בשכונאי גואי א"כ מאי קאמר רב נחמן זיל ברור אכילתך אטו יש להם [לעדי חזקה] לידע שלא היה המערער [בבית] באותן ג' שנים ואם יאמר המערער הייתי עמך שני ימים שאין לך עכשיו ג' שנים שלימות והעדים אינם יודעים וכי יפסיד ורבינו מאיר פי' בתשובתו דהא דאמר בשכונא גואי היונא פירוש כגון שאמר הייתי משתמש בכל הבית החיצון בכ"מ שהייתי חפץ להשתמש וכשהיינו באים אני ואתה להשתמש במקום א' היית נדחה מפני הלכך לא חששתי למחות:

[דף ל ע"א] מפלניא זבינתיה דאמר ליה דזבנא מינך וא"ל ומי לא מודית לי דהאי ארעא דידי הוא ואת לא זבנתא מנאי פסק האלפסי וכן רשב"ם דאי אית ליה סהדי דדר ביה המוכר חד יומא ואכל הקונה שני חזקה או אי טעין ואמר קמאי דידי זבנה ממנו המוכר וקניתיה ממנו ואכלתי שני חזקה נאמן המחזיק מגו דאי בעי אמר מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה כדבעי למימר לקמן בההוא דדר בקשתא דעיליתא כו' ופי' ר"י דה"ה אם אמר מעיקרא קמאי דידי דר בו חד יומא שיהא נאמן במגו אבל מעתה אינו יכול לטעון לא קמאי דידי זבנה ואף לא קמאי דידי דר בה חד יומא שיהא נאמן במגו דאי בעי אמר מינך זבינתה או לא היתה שלך מעולם דהא השתא בטיל ליה מגו שכבר קדם והודה שהיתה שלו וגם הודה דלא מיניה זבנה וכן מוכח לקמן גבי ההוא גברא דדר בקשתא דעיליתא כו' עד אתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה אי אית לך סהדי דדר ביה ההוא גברא אפילו חד יומא משמע דוקא אית ליה סהדי הא איהו לא הוה מהימן במגו דאי בעי אמר זבינתה מינך כיון דכבר הודה לו דלא מיניה זבנה. ועוד ראייה מפ' שבועת הדיינין מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור ופריך בגמ' למ"ד המלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים והא הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דאזפיה בעדים דמי וקתני דפטור מאי פריך שאני הכא דאי בעי אמר להד"מ אלא ודאי מגו כה"ג לא אמרי' כיון דבשעה (שתבעו אומר) [שטוען] נתתיו לך לא היה יכול לומר להד"מ כה"ג לא אמרינן מגו שכבר הודה ועוד ראייה מפרק זה בורר בסופו גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה ועיין שם** ומספקא ליה לר"י היכא דאייתי ההוא גברא סהדי דדר ביה המוכר חד יומא אי הוה מוקמינן ליה לארעא בדיה היכא דלא אכלה שני חזקה:

[רמז תקכד] ונשאל לרבינו מאיר על ראובן שטען על שמעון הפקדתי בידך חגורה של כסף ובת נפש של זהב ושמעון משיבו אשתך הפקידה אותם בידי קודם שנשאת' על תנאי שלא יהא לך רשות בהם וליתנם לבניה הראשונים שהיו לה מבעלה הראשון ועתה נפטרה זוגתך ורוצה אני לקיים צויה ופסקתם שישבע שמעון שהוא כדבריו ויתן הפקדון ליורשי

האשה ויורשי האשה היו באותו מעמד כשנפסק הדין. ויהי ממחרת כשהיה לו לשמעון לישיבע אמר שמעון זוגתי הזכירה הדברים שודאי כן הוא כדברי ראובן שהוא נתנם לי מידו אחר שנשא את זוגתו הואיל ויש לי לישיבע לא אשבע כי אם באמת ואמרו יורשי האשה כבר הודה לנו בפני ב"ד שהחפצים הם שלנו. והשיב נ"ל דשמעון נאמן בשבועה כדבריו האחרונים לומר טעיתי מלפנים ועכשיו נזכרתי במגו דאי בעי אמר החזרתי ליורשי האשה משעה שנפסק הדין ואילו אמר החזרתי להם החפצים והיורשין אומרין לא החזיר לנו שבועה בעי השתא נמי נשבע להם שכן הוא כדבריו האחרונים שמתחלה טעה ואף על גב שטעיתי טענה גרועה היא מ"מ כיון דאיכא מגו נאמן כדאשכחן בתלמוד טובא טענות גרועות דבלאו מגו לא מהימנין ליה ועל ידי מגו מהימנין ליה ואפי' איניש דעלמא שאינו לא התובע ולא הנתבע כי ההיא דס"פ זה בורר גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה והימנה ר"נ במגו דאי בעיא קלתיה וליכא למימר דלאו מגו טוב הוא דדמיא למגו דהעזה דכי אמר טעיתי אין שכנגדו יודע שהוא משקר ואילו אמר החזרתי להם ליורשין היו יורשין היו [יודעין] שהוא משקר אי משום הא לא אריא דאפ"ה אמרי' מגו כמו שהוכיח ר"י מפ"ב דכתובות גבי שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו דהיכא דליכא עדים שהוא של אביו נאמן לומר לקחתיו ממנו מגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם אף על גב דבטענה דקא טעין לקחתיה ממנו אין שכנגדו יודע שהוא משקר אבל אי טעין לא היתה של אביך מעולם ידע דמשקר אפ"ה אמרינן מגו. ועוד יש להאמינו ולומר השתא טעיתי מעיקרא מגו דאי הוה בעי אמר השתא נאנסו או נגנבו מידי משעה שנפסק הדין כי אז היה פטור בשבועה שנאנסו או נגנבו וגבי טענה זו אין שכנגדו יודע אי משקר השתא נמי יהא נאמן לומר טעיתי ואף על גב דסוף פ' קמא דגיטין גבי הנהו גנאי דעבוד חושבנא כו' עד ולא פש גבאי ולא מידי ופי' ר"ת ורבינו חננאל ובעדות ברורה שטעה אבל בלא עדות לא מהימנין ליה לומר טעיתי במגו דאי בעי אמר פרעתי אח"כ והביאו ראייה מפ' שבועת הדיינין דתנן א"ל מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב משמע דחייב משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי אלמא אינו נאמן לומר אין לך בידי כי טעיתי דמגו דאי בעי אמר פרעתי אחרי ההודאה והא דאמרי' פ' גט פשוט שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ואמרו היתומים חזר ואמר לנו פרעתי אין נאמנין פי' אבינו אמר טעיתי כי פרעתי אין היתומים נאמנין משמע אבל השכיב מרע אי הוה קמן הוה נאמן לומר טעיתי שאני שכיב מרע דאין דעתו צלולה ורגיל לטעות וכן פר"י לקמן ס"פ גט פשוט מ"מ חזינן דלא מהימן לומר טעיתי במגו דפרעתי דשאני התם דההוא דטען דטעה בעל דין גופיה וכיון דהודה [מעיקרא] הוה ליה הודאת בעל דין כק' עדים דמי ואילו יש עדים שמעידים עליו שלא טעה ויודעים שהוא חייב להם והוא אומר העדים משקרים כי לא הייתי חייב לא מהימנין ליה לומר העדים טעו במגו דאי בעי אמר העדים אומרים אמת אבל אח"כ פרעתי. מ"ט מגו במקום עדים לא אמרינן השתא נמי דהודאת פיו כמאה עדים [*דמי] מגו במקום הודאת פיו לא אמרי' אבל הכא דהנפקד אינו בעל דין ממה נפשך בין לטענה קמייתא בין לטענה בתרייתא הוא מודה בחפצים שאין לו להם כלום נאמן במגו ושלוש מאיר בר"ב:

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף כט עמוד ב

אנא בשכונאי גואי הואי. מה שפירש בה הרב רבי שמואל ז"ל שבחדרים הפנימים הייתי דר ועובר דרך עליך, לא נראה לי מפני שהדין נותן שלא יפסיד חזקתו בשביל כך, וכי אין אדם עשוי למכור בית החיצון ומשייר לעצמו הפנימי ודרך, ואעפ"כ כיון שזה לבדו דר למה לא יעלה לו חזקה, ועוד א"כ מאי טעמיה דרבא והלא כל זמן שלא הביא ראייה שדר לבדו לא הביא עדי חזקה שאין חזקה למי שדר עם הבעלים, ולשון הגמרא עצמו אינו נוח להתפרש כן, שאין בלשון בשכונאי גואי הואי שיעבור ויצא דרך על החיצון, אלא משמע הלשון ששם היה כל הזמן הזה ולא שיצא משם, ועוד דבכולהו נוסחאי בהאי ארעא ולא אשכחן ביתא אלא בפירושי הרב ז"ל.

והפירוש שכתב בו רבינו הגדול ז"ל מן המתמיהין בעיני, שכיון שהיה עומד במקום שאין שם חרום כל אותן הימים היה לו למחות, וכיון שלא מיחה בודאי שמכרה לו לזה באותו הזמן והוא בא בכאן או זה הלך לשם או על יד שלוחו מכר כמו שטוען זה, שאם לא כן למה לא מיחה כיון שלא היה במקום חרום, וזו דומה לשאר כל החזקות שבכולן מוכר אומר לא מכרתי ולוקח אומר לקחתי והאמינוהו ללוקח מפני שלא מיחה מוכר, אף כאן נמי בדין הוא שיהא נאמן לומר לקחתי באיזה ענין שיטעון.

ור"ח ז"ל כתב כדברי רבינו ז"ל אלא שבכלל דבריו יצא לדרך אחרת. וכן כתב בעובדא דשוקי בראי, ואף על גב דחזינן לרבותינו הגאונים ז"ל דאוקמוה להאי מעשה בשעת חרום, אין דינא הכי הוא, ומיהו אף על גב דקאמר מחאה שלא בפניו הויה מחאה בעינן שיהא המוכר שם במדינה מצוי בעת שטוען זה הלוקח שקנה זה הקרקע וכדתנן אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה, וכיון דהוה תמן אפילו יום אחד דאיכא למימר בההוא יומא זבן ליה ואזל ליה לאלתר, כי אמר בתר הכי לא הוינא ידע דהאי נחית בארעאי דנמחי ביה לא משגחינן ביה, אלא אי קדים ונפק ושבק ארעיה בידא דאחרינא ואזל ליה איהו ונחית הלוקח בארעא דא ואכלה ולא ידע מרי ארעא דהאי נחית ואכיל ארעיה, כי האי גונא לא הוי חזקה, דאי לא תימא הכי מדת הדין לוקה. ועוד כתב לקמן ואף על גב דתנן אין צריך להיות עמו במדינה, מיהו צריך להיות יודע בעל הקרקע כי זה שטוען אתה מכרתה לי עומד בנכסיו דאי לא ידע אמאן קא ממחה, וזה ששינוי אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה פירוש כל שני חזקה, בשעת חרום, אבל שלא בשעת חרום אינו צריך להיות עמו אלא ביום שטוען שלקחה

ממנו וירד בה, אלא כיון דידע דהאי גברא נחית בנכסיה אפי' הוא באספמיא והמחזיק בבבל הוה ליה למחויי דלא בעין מחאה בפניו. אלו דברי ר"ח ז"ל. ומדבריו שאין חזקה שלא בפניו חזקה אלא אם כן תחלתה בפניו שהיה לו לשאול עליה אבל אם לא כן אינה חזקה אפי' אינו במקום חרום, ואינו נכון דכ"ש שיש לומר חברך חבא אית ליה, ואיהו עביד לשאול מי מחזיק בשלו.

ואני שמעתי בפירוש האי עובדא דשכונא גואי, שהוא מקום רחוק ברוח דרום ונקרא גואי לפי שהוא חדר כדכתיב מן החדר תבוא סופה, וכתיב וחדרי תימן, ובראי הוא רוח צפון לפי שאינה מסוככת (לעיל כ"ה ב'), וקא טעין האי שהיה במקום שלא שמע החזקה או שלא היה יכול למחות במקום חרום הוא, והימניה רב נחמן עד דמייתי אידך סהדי דהוה במקום קרוב שאינו מקום חרום, דכיון שזה טוען שלא בפני החזקת במקום חרום טענתיה טענה וצריך הלה לקיים חזקתו כאלו טענו זה לא החזקת, ורבא סבר מכיון שהחזיק הרי הוא ברשותו והלה צריך להוריע חזקתו בראיה של חרום כשם שצריך להביא ראיה על המחאה בטוען מחיתי, רב נחמן מדמי לה לקיום חזקה גופה, ורבא מדמי לה למחאה, וקיימא לן כרב נחמן, ולפי זה צריך להביא עדים שהיה כל שלש שנים במקום קרוב, דהא חזקה בפחות משלש שנים לאו חזקה היא וכיון דמקצת שלש היה במקום חרום אינן עולין לו, והכי נמי משמע בפרק האשה שנתאלמנה (י"ז ב'). ויפה כיוון רבינו חננאל ז"ל בזו שפירש עד שיהא עמו במדינה כל שני חזקה. ואי אתא בסוף שנה שלישית ורואה עומד בשלו יש לו למחות קודם שילך לו משם שהרי יודע שזה החזיק עליו ואם לא עכשיו ימחה אימתי והיינו עובדא דשוקי בראי, ואי אתא ממקום חרום למקום קרוב בסוף שנה שלישית ולא מיחה, אומדין אי אפשר דלא שמע וטעין הכי כגון דלא אתו שיירות מכי אתא איהו להכא ומבני מתא נמי לא שמיע לי מיד טענתיה טענה, דגמרינן לה מהא דאמר רבא עביד איניש דכל תלתין יומי טריד בשוקיה.

הכי גרסינן דא"ל דזבנה מינך. וזו היא גרסתו של רבינו הגדול ז"ל. ואי אמר ליה קמאי דידי זבנה מינך מהימן כי ההוא דדר בקשתא בעיליתא (מ"א ב'), וכן פירש הרב רבי שמואל ז"ל. ופי' ולא קא מודית לי הודאה גמורה היה מודה לו שהוא עצמו יודע שהיא של אבותיו, אבל מאי דאמר ליה ההוא גברא דדידיה היא לאו הודאה היא, דאע"ג דהודאת בעל דין כמאה עדים הכא לא, דהא איהו אמר דזבנה מינך והפה שאסר הוא הפה שהתיר, אלא כיון דקא מודה האי דאיהו גופיה ידע דאבהתיה היא ואיהו מיניה לא זבנה הוה ליה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי, וכן נראה מדברי רבינו הגדול ז"ל שהוא מפרשה בשלה מודה לו שהוא עצמו יודע שהיא למערער זה, אבל משום הודאתו של ההוא גברא דאמר ליה דזבנה מיניה לא דלאו הודאה היא, ולית בה ספיקא.

ואף על פי שהרב רבי אברהם בר דוד ז"ל מפרש דהכא במאי עסקינן דאיהו לא ידע כלל אלא מפיו של זה המוכר, ולא אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא בדבר שהאוסרו אוסרו מידיעתו ומתירו מידיעתו, אבל הכא זה שמע מפי המוכר כי של זה היתה מתחלה ובאמת היה ראוי להאמינו דהודאת בעל דין כמאה עדים, וכי הדר אמר אנא זבנתה מיניה זה הדבר אצלו בספק ואין לו להאמינו על זכותו, א"כ הוה ליה גבך ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואין הדברים הללו אצלי אלא דברי הבאי, שזה נאמן הוא לומר כך וכך אמר לי פלוני מגו דאי בעי אמר לאו דידך הוא, ואותו פלוני נאמן היה לומר מפלוני לקחתיה בדין מגו, שאלו בב"ד אמר כן היו מאמינים אותו עכשיו שאמר לו למה לא יחא נאמן.

והו' יודע שאלו היו כאן עדים דדר בה ההוא דקמיה אפילו חד יומא אף על פי שלא החזיק בה שני חזקה טוענין לו, שהרי הוא לוקח ונאמן לומר מפלוני לקחתיה, ואלו היה אותו לוקח ראשון היה יכול לטעון מינך זבנתיה, השתא נמי טוענין ליה אף על פי שלא החזיק בה שני חזקה, שלא הצריכו חכמים לחזקה אלא בשיש עדים למערער שהוא שלו, אבל כאן כיון שאין לו עדים אין צריך חזקה ולכשיביא עדים שדר בה חד יומא ההוא דזבן מיניה טוענין לו. והרב רבי שמואל ז"ל שכתב שאפי' הביא עדים דדר בה חד יומא לא מהני ליה מאחר שלא החזיק בה שלש שנים, תמהני עליו דהא טוענין ליורש וללוקח כל מאי דמצי טעין ההוא דקמיה, אלא שצריך ראיה דדר בה המוכר או המוריש חד יומא וכדמפרש לקמן בעובדא דקשתא בעיליתא. ונראה שדעתו לומר דכי אמרינן טוענין ללוקח בשאין אנו צריכין להכחשה, כגון דדר בה קמא ואחזיק בה האי תלת שנין דכי איתיה לקמא קמן אף על גב דאית ליה להאי סהדי דשלו הוות אפי' הכי מצי למימר זבינתה מינך, אבל כי לית ליה חזקה אף על גב דהאי נמי לית ליה סהדי דשלו הות כיון דאודי האי מחזיק לא מצינן למטען ליה כלום, דאפי' איתיה לקמא וטעין בבריא מינך זבינתה לא מהימן מכיון דאודי האי והודאתו הודאה, דהא לא הוה מהימן אלא משום מגו דיכול למימר לאו דידך הוה והשתא אזל ליה ההוא מיגו, ולא אמרינן מגו דאי בעי איהו שתיק מהמינן אנן. וסברא זו צריכה לפנים. ומה דומה לזה המפקיד אצל חברו בעדים ומת ותבע מפקיד את היורשין והודו שהוא בידם מאביהם דאיכא עדים ולא ראה הוא, מי לא טענינן להו אנן מאי דמצי טעין אבוהון חזרתי ולקחתיו ממך דהוה נאמן מגו דהחזרתיו לך ואף על פי שהם מודים בפקדון.

ואף דברי רבינו הגדול ז"ל צריכין עיון. והו' זהיר בדבריו שמא מתוכן ילמדו שאף אם אמר קמאי דידי זבנה צריך שני חזקה, ולא היא שהכל מודים בזה שהיה נאמן, דהא האי מעשה הכי הוה מדלא קאמר ואכלתיה שני חזקה ואעפ"כ פירש רבינו עצמו ז"ל טעמא דלא מהימן משום ספק וודאי, הא אמר קמאי זבנה מינך וודאי וודאי הוא מהימן לעולם, ואין זה צריך לפנים, וכשהוזכר שני חזקה בהלכות לא במודה הזכרו, שתחלת דבריו במי שיש לו עדים לתובע הם.

חדושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף כט עמוד ב

א"ל אני בשכונני גואי. פי' רבינו שמואל אני הייתי דר בחדר הפנימי והיה לי דרך עליך וכיון שאני הייתי המשתמש עמך לא עלתה לך חזקה, והקשו עליו בתוס' ובחדושים כלם שזה אינו כי אפשר הוא שמכר החיצון ושייר לו דרך, א"כ מי שמכר הבית החיצון ושייר לו דרך או שמכר שדה ושייר לעצמו בתוכו בור או אילן ושייר לו דרך לא תעלה לו חזקה, וי"ל דהכא מיירי שהיה לו דרך מצד אחר וכיון שכן והיה עובר בדרך זה הרי זה חשוב כמחאה, ואינו נכון כי אולי מפני ששייר לו דרך בכאן היה הולך ובא כדי להחזיק בו, והרי"ף והגאון פירשו בשכונני גואי בארץ מרחקים ולצד דרום שהיא משוכנת קורא שכונני גואי ולצד צפון שהיא אינה משוכנת קורא שכונני בראי, ופירש הרי"ף בארץ מרחקים הייתי באותו היום שאתה אומר שלקחתה ממני ולא הייתי יכול למוכרה לך, ואינו נכון דאם כן הוה ליה למימר וזבינית מינך ביום פלוני ולזה אמר בשכונני גואי וכו', ועוד דהאי אפשר ליקח ממנו על ידי שליח, תדע דתנן (לק' ל"ח א') היה בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה לפי שהיה שעת חירום הא לאו הכי יש חזקה, והנכון בארץ מרחקים שאין השיירות מצויות הייתי בזמן שהחזיק ולא הייתי יכול למחות וכהיא דיהודה וגליל.

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ל עמוד א

הכא מי לא יהא אלא דנקיט שטרא, מי לא אמרינן לי' קיים שטרך וקום בנכסך. צריכין אנו לפרש, מה תשובה הוא משיב על דברי רבא, דחשיב לי' להאי מוחזק, כיון דאכלה שני חזקה, משא"כ במאן דנקיט שטרא ולא נתקיים בחותמיו, ולא אכלה נמי שני חזקה. ויש לפרש, דכיון דנקט שטרא, ומן התורה עדים החתומים על השטר כמו שנחקרו עדותן בב"ד, יותר הוא מוחזק במה שירד לשדה זו בשטר זו, ממי שהחזיק ג"ש בלא שטר ואין שם עדים שהי' המערער עמו במדינה ואפ"ה חשו רבנן לזיופא, וא"ל קיים שטרך, אף על פי שכבר ירד לתוכה מוציאין את השדה מתחת ידו עד שיקיים את השטר, ולא חשבינן לי' מוחזק במה שירד לשדה בשטר זה, כדי שיהא על הא' להביא ראיה לפסול השטר, אלא אמרי' קרקע בחזקת בעליה עומדת, ה"נ אמרי' לי' זיל ברור אכילתך. עוד יש לי לפרש, לא יהא אלא דנקיט שטרא כו', כלומר, מ"ט קא בעית למימר שלא יצטרך המחזיק לברר אכילתו, משום דכיון שהחזיק ג"ש אין עליו פשיעה באבדת השטר, דטפי מתלת שנים לא מזדהר בשטרי', לא יהא אלא דנקיט שטרא, (כולא) [הלא] מי שיש שטר בידו הרי נזהר ולא פשע בכלום, ואפ"ה לא אמרי' כיון דלא פשע יזכה בשדה שמחזיק בו בשטר שבידו, אלא אמרי' לי' אף על פי שלא פשעתה, צריך אתה להביא ראיה ששדה זו שלך, הלכך קיים שטרך וקום בנכסך, ה"נ אף על פי שלא פשע, צריך להביא ראיה ששדה זו שלו, ומאי ראיה, דמייתי סהדי שהי' זה עמו במדינה, והי' לו למחות ולא מיחה, שזו גוף הראיה דחזקה, כמ"ש למעלה בענין הא דאמ' תלת נמי מזדהר וכו', הלכך כ"ז שלא הביא ראיה שהי' עמו במדינה לא הויא חזקה כלל, שהרי לא הוטלה המחאה על המחזיק אלא אם [כן] הי' עמו במדינה, כך נראה בעיני⁸³. והטעם הזה ברור וחזר ומחזק מה שפי' ופסק' שעל המחזיק להביא ראיה שהי' עמו במדינה.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא בתרא דף כט עמוד ב

זה שהוזכר בכאן באחד שערער על קרקע שהיה חברו מוחזק בו ואמר לו חברו ממך לקחתיה ואכלתיה שני חזקה והוא השיבו אנא בשכונני גואי ודנו בו זיל ברור אכילתך נתחבטו בו המפרשים ועיקר הדברים בה מה שפירשו בה גדולי הפוסקים והוא שהמערער יש לו עדים שהיא שלו והמחזיק יש לו עדי חזקה אלא שהוא טוענו ובאיזה זמן לקחתה ממני וזה טוען מהיום שלש שנים לקחתיה וחוזר זה וטוען והלא כל אותו הפרק שאתה אומר בו שלקחתה בארץ רחוקה הייתי והיאך מכרתיה לך ואמר שמצריכין לזה המחזיק להביא עדים שהמערער היה במדינה אפילו יום אחד באותו הפרק ואם לא הביא מסלקין אותו כרב נחמן שהלכה כמותו מ"מ אם לא הזכיר הוא זמן למקח אלא שאינו זוכר הזמן כלל וזה כמה שלקחה אין מצריכין אותו בכך וגדולי המפרשים מוסיפין על דברינו לפירוש זה שיש לו עדים על אותו הפרק שהיה במקומות הרחוקים וכשראה זה עדין ממשמשין ובאים חזר בו ואמר באיזה מקום שהיית עשית לי שטר המכר ושלחתו לי ואבד וכגון זה דנו שעליו להביא ראיה שכך היה ונראין הדברים שאם לא כן אין לנו לדחות חזקתו בדבריו של זה ושכונני גואי פירוש מקומות הרחוקים והפנימיים עד שהם נעלמים מלב בני אדם ואין אומרים בזו הואיל וזה מוחזק נעשה חברו מוציא ועליו הראיה שהרי בירור חזקה הוא כבירור מעשה שבשטר שאומר לו קיים שטרך וכו' ויש שפירשו בשכונני גואי כלומר שטען המערער שאף הוא דר עמו בבית בחדרים הפנימיים שלא נודעו לעדי חזקתו והזקיקהו להביא עדים שדר בה לבד ואין נראה כן שכל שהביא עדים שהוא דר בה כשלו מסתמא אין אחר דר עמו שאין אדם נכנס ויוצא ומתעלם מן העין ואין מזקיקין אותו לעדות זו אלא שהדברים נראין כמו שפירשנו ואי אתה יכול לפרש בארץ רחוקה הייתי ולא הייתי יכול למחות שהרי יכול למחות בפני עדים אף שלא בפניו וכן אין יכול לטעון בארץ רחוקה הייתי ולא נודעה לי חזקתך עד שאמחה שהרי אומר לו אי אפשר שלא הגיעה בשלש שנים שמועתו באזניך אא"כ היה שעת חירום ומ"מ אפשר לפרשה בדרך זה ובשעת חירום ר"ל שטוען בארץ רחוקה הייתי וחירום היה בינו לביני שמזקיקין אותו להביא עדים שכבר בא משם בתוך שלש אלא שדין זה מפורש בהדיא למטה כמו שיתבאר וגדולי המפרשים סוברים

לפרשה אף שלא בשעת חירום וכגון שאמר שהיה במקום רחוק כל כך שלא היה לו אפשר לשמוע בתוך שלש שלא אמרו שלש אלא שילך באספמיא וכו' שהוא מהלך בינוני הא אם טען שיותר רחוק הייתי ולא הייתי יכול לשמוע טענתו טענה וזה צריך לברר אכילתו שהיה במקום שהיה אפשר לו לשמוע בתוך שלש וזהו לשון שכונני גואי ר"ל רחוקים ביותר ומ"מ לא יראה לי כן תקנת חכמים על מהלך בינוני נתקנה וכל שטוען שביותר רחוק היה אין משגיחין בו א"כ בירר טענתו מ"מ כל שאין עדים למערער וטען המחזיק שלך היה ומכרתה לי אין ספק שהוא נאמן ואפילו לא דר בה שני חזקה וכמו שאמרו בכתבות פרק שני שלא סוף דבר באומר לחברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן אלא אף באומר שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך נאמן ואפילו לא דר בה שני חזקה ויש בזה פירושים אחרים ואל תחוש להם כלל:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף כט עמוד ב

ראב"ד

הוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מינך זבנתה ואכלתה שני חזקה אמר ליה אנא בשכונני גואי הואי. פירשה הרב ז"ל בהלכותיו ההוא יומא דאמרת דזבנתה מינאי בשכונני גואי הואי ולא הוית בהדאי בחד דוכתא: אמר אברהם כמה דחוק זה הטעם וכמה חלושה זו הטענה כדי לדחות בה החזקה משני פנים האחד כי לא ראינו שזה אומר יום פלוני מכרת לי. ועוד אם אמר למה תופסים אותו בכך ואפילו עדים מכחישים אותו וכי חקירות היא זו שאם יאמר טעיתי ביום המכירה נדחה אותו מחזקתו וכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש אמר לה ולא אדעתיה ואנו לא הוצרכנו אותו לומר באיזה יום לקחה ואם יאמר המוכר כל אותו היום חליתי ולא דברתי עם שום אדם נקבל טענתו ונאמר לזה הבא ראיה שהיה עמך במעמד אחד וזהו תימה גדול ומה בין זה לזה. אלא אי איכא להא מילתא כלל הכי איתא זה אומר בחדש פלוני מכרת לי וזה אומר יש לי עדים שכל אותו החדש הייתי רחוק ממך כמה פרסאות אמר זה איני חושש על איזה מקום שתהיה בו כבר היה המכר מדובר ביני ובינך שתכתוב לי שטר מכר ותקח מעותיך ובאיזה מקום שהיית כתבת לי השטר בזמן פלוני מכרתי שדה פלוני לפלוני והגיע השטר לידי ואבד ממני ועל זה אמר רב נחמן זו תחבולה היא כיון שיש עדים לזה שלא היה עמך אותו החדש כולו והיה בכמה פרסאות עליך להביא ראיה שהוא כדברך. ועם כל זה אני תמה מי דחקו לומר כך ולמה לא נאמר הדבר כפשוטו אנא בשכונני גואי הואי דרך השכונני באהלים ולא ידעתי חזקתך והלא רבי יהודה שהוא מיקל בחזקה דאמר כל בפניו לאלתר הוא חזקה לשהוא במקום רחוק מצריך אותו שלש שנים ואם הוא במקום רחוק שאפילו בשלש לא יוכל לדעת הלא יאמר שאין לו חזקה שהלך רבי יהודה למרחק הבינוני והמצוי אצלם ואמר שלש שנים כדי שיהא באספמיא זהו מסתמא אבל אם טען ואמר יותר רחוק הייתי מאספמיא טענתו טענה וזה צריך לברר אכילתו שהיה זה בתוך שלש במקום שהיה יכול לשמוע ויכול למחות וזה היה יכול לשמוע המחאה כן נראה לי. הראב"ד ז"ל:

ראב"ד

ובסוף חדושי למציעא כתב וזה לשונו: אמר אברהם כמה תמיהות יש בזה אטו עדות נפשות הוא שיחקור אותו באיזה יום באיזו שעה אם אמר לא ידעתי באיזה יום תופסים אותו על כך אי חזר ואמר טעיתי באותו יום כלום בטלה טענתו. ושם נאמר כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. עוד אפשר לומר דמילי מסר קודם לכן כדהו תרווייהו בחד דוכתא ואף על גב דלא הוו במתא בהדדי בעידנא דנחית לארעא מקיימת זביניה. ולפי דעתו של מפרש זה אם טען ואמר במקום רחוק מאד הייתי שלא יגיע אדם מכאן לשם אפילו בשלש שנים או שיאמר חירום היה באותו מקום שהייתי בו ולא הלך אדם שם ולא יצא ממנו גם זה יהא נאמן וצריך זה המחזיק לברר אכילתו שהיה קרוב לו ושלא היה שם חירום מעתה למה הוצרך להוציא דבר מפשוטו ונאמר בשכונני גואי והוא מקום רחוק מאד או שהוא מקום חירום ואין יוצא ואין בא. וההיא מעשה דשכונני בראי דאוקמה גאון ז"ל בשעת חירום אפשר דלדעת רבא היא דאוקמה הכי דאי לאו דידיע חירום בההוא דוכתא ואמר מוכר חירום הוה לא מהימן אבל לדעת רב נחמן אף על גב דלא אחזיק לן בחירום מוכר מהימן לומר חירום הוה התם. עם כל זה קשה לי אף על גב דחירום הוה התם כיון דהוה אתא כל שתא תלתין יומין לשוקא אף על גב דהוה טריד לשוקיה מכל מקום בני מתא לא הוו טרידי ואמאי לא מודעי ליה פלניא דר בגו ביתך וההיא שעתא ימחה באפייהו. ואפשר כיון שאדם טרוד בסחורתו שוכח מה שאומרים לו ואינו נזכר עד שהוא שוכן בביתו ובשעת נסיעתו מן השוק כמו כן כיון שהיא שעת חירום ואינו יכול לבא ולשוב כי אם עם שיירא ובזרוע בני אדם מרובים הנה הם טרודים ביציאתם מן העיר ובנסיעתם משם ועל כן הוצרך לומר בשעת חירום ידוע היה המעשה דאי לא דידיע היה לאו כל כמיניה לאחזוקי הכא חירום בהאי דוכתא. עד כאן לשונו שם:

רבנו יהונתן

וזה לשון ה"ר יהונתן ז"ל מפרש ההלכות: מאי בעית בהאי ארעא הלא שלי היא ויש לי עדים דשל אבותי היא אמר ליה מינך זבינתה כלומר בראש חודש ניסן ואכלתיה שלש שנים ואבד השטר ממני שהרי לא מחית בי ועל כן לא נזהרתי בשטרי אמר ליה המערער אנא בשכונני גואי הואי כלומר באותו ראש חודש ניסן שאתה אומר שקנית אותה ממני לא הייתי בכל זה המלכות ונתעכבתי ששה חדשים ואפילו תאמר שקנית ממני בשובי משם אפילו הכי אינה מוחזקת בידך

אלא שתי שנים וחצי והיה לך להראותינו את שטר המכירה והיה מנהג זה המערער לילך לשם לסחור ומשום הכי אמר ליה רב נחמן לזה המחזיק זיל ברור לך אכילתך כלומר דבדין החזקת בהאי ארעא כלומר צריך אתה להביא עדים שבאותו ראש חודש ניסן שאתה אומר היה זה המערער כאן שהיית יכול לקנות ממנו ואם לא תוכל להביא ראיה יהיה נאמן המערער כיון דאינש סוחר הוא ורגיל לילך לסחור שם שמא כדבריו כן הוא שהיה שם בסחורתו ולא קנית ממנו כלל באותו הזמן ואם אחר כך קנית ממנו עדיין אין לך שלש שנים. אמר ליה רבא וכי דינא הכי הלא זה מחזיק ועומד בזו הקרקע ולמה תצריך אותו להביא עדים שזה המערער היה באותו ראש חודש ניסן בזו העיר עמו ואם לא ימצאם יצא מזו הקרקע יותר היה ראוי להצריך לזה המערער עד שיביא עדים שבאותו הזמן לא היה בזו המדינה עמו ואם לא יביא אותם לא יהיה נאמן בדבורו כלל ותעמוד זו הקרקע ביד זה המחזיק כו'. עכ"ל:

תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף ל עמוד א

(ה) א"ל ולא מודית לי דארעא דידי הוא ואת מינאי לא זבינת' כו' רבי' שמואל צוק"ל פירש ששטר מכירה שלו עודנו בידו. וקשיא לי טובא בהאי פירושא. דמדקאמר ולא את מודית לי ולא אמר ולא את ידעת דארעא דידי ש"מ דלא הוי ידע האי מחזיק דארעא דמערער הות אלא משום דא"ל מפלניא זבנתה דאמר לי' דזבנה מינך. טעין האי מערער דאת אודית לי דארעא דידי הוא שהרי אותו פלוני שאתה בא מכחו מודה דדידי היא. וכיון שהמחזיק אינו מכיר בה שהיא של מערער וגם המערער אין לו עדים שהיא שלו למה יפסיד המחזיק בהודאתו של מוכר שמכרה לו א"כ אין לדבר סוף. שכל מי שמוכר שדה לחבירו יעשה קנוניא היום ומחר עם אינש דעלמא ויאמר שדה שמכרתי לפלוני לא שלי היתה אלא של פלוני דזבנה ניהלי או אפילו אם ירצה יאמר שגזלת' ממנו ויבא פלוני ויוציאנה מיד הלוקח ויחלוק אותה עם המוכר. א"ו כיון שיש שטר ביד הלוקח או לעדים המעידים שמכרה לו המוכר בפניהם כל מה שיאמר המוכר לאחר מיכן כי של פלוני הייתה אינו נאמן ואין אותו פלוני יכול להוציאה מיד הלוקח בהודאתו של מוכר עד שיביא עדים שהיתה שלו. ומפני קושיא זו נראה לי לפרש שאין לזה המחזיק לא שטר ולא עדים. היאך קנאה מההיא פלניא והילכך בין אם לא אכלה שני חזקה בין אם אכלה שני חזקה. מוציאין אותה מידו. דהויא לה חזקה שאין עמה טענה וגם אין לו עדים שעמדה ביד המוכר שמכרה לו יום א' שיטענו ב"ד בעבורו. והילכך אף על פי שאין המערער מבי' עדי' שהי' שלו לוקחה מידו בהודאת פיו. אבל אין לו מעמד לפתרון זה. דאם איתא דאי אית לי' סהדי דההוא פלוני זבנ' ניהלי' אינו מפסיד בהודאת פיו. השת' נמי דלית לי' סהדי אלא איהו הוא דקטעין דפלוני זבנה ניהלי' יהא נאמן ע"י מיגו. דאי בעי אמר דידי הוא ואמר מפלניא זבנתה יהא נאמן. אלא לאו ש"מ אף על גב דמייתי סהדי דזבנה ניהלי' ומפיק שטרא כיון דאמר דאיהו אמר לי דזבנה מינך מפסידה בהודאתו כדפריש רבי' שמואל. ומאי דקשיא לי דא"כ אין לדבר סוף שכל מוכר יעשה קנוניא על הלוקח ויפסידנו לא קשיא ולא מידי דודאי כשמוכר לו שדהו בסתם ולא אמר שקניתיו מפלוני והלוקח שקונה ממנו סובר כי הוא נחלת אבותיו אם היום ומחר יאמר המוכר כי של פלוני הית' אין משגיחין בו אלא אם יודיענו בעת שמכר לו כי מפלוני קניתיו נאמן הוא והלוקח פשע לעצמו שכיון שאמר לו מפלוני קניתיו יאמר א"כ תן לי השטר האיך מכרו לך ואם יאמר אבדתיו יאמר לו הבא לי עדי חזקה שאם יערער עלי אותו פלוני שאנצל מידו ואם לא עשה לא זה ולא זה איהו הוא דאפסיד אנפשי' ואם יבא אותו פלוני ויערער עליו אף על פי שאין לו עדים. כי הוא שלו לבד שמביא עדים כי אותו שמכרו לו אמר לו שממנו קנא' מוציאה מידו והשתא דלית ליה שהדי כיון שהוא הודה לו לקחה מידו ואף על גב דהאי מערער אלו אשכח להאי ארעא בידא דההו' דזבנה להאי וא"ל מאי בעית בהאי ארעא. וא"ל איהו מינך זבינת' הוה מהימנין לי' ע"י מיגו דאי בעי אמר דידי הוא ולא דידך כיון דלי' לי' סהדי להאי מערער והוה מוקמינן לי' בידא דהיאך האי מחזיק דאתי מחמת' וטעין הכי דאיהו אמר לי דזבנה מינך לא מוקמינן לי' ביד' משום דא"ל מערער את הוא דאמרת דאמר לך הכי דילמא לא אמר לך הכי ואפי' אי אמר לך הכי לדידי לא הוי אמר הכי שלא הי' יכול להעיז פניו כנגדי בדבר שהוא יודע שהוא שלי הילכך מהדרינן לה למערער. אבל ודאי אי אתי האי דזבנה ניהלי' ואמר לי' למערער דאנא דזבינתה ניהלי' זבינתה מינך בודאי דמהימן ע"י מיגו ומוקמי' לי' בידא דהאי דמחזיק בה דזבנה מיני' ולא אמר רבא דינא קאמר לי' אלא כד לית' להאי מוכר גבן כגון דמית או דאזיל לי' למדינת הים. וזה הפת' אינו נראה לי כלל דודאי אי הוות ארעא בידא דמוכר ואתא האי מערער עילוי' והאי טעין לי' דמינך זבינת' הוה נאמן ע"י מיגו דאי בעי אמר דידי הוא כיון דלית לי' להאי סהדי וא"ל דידך הות וזבנתה מינך אבל כיון, דנפיק מתות' ידי' וקאי ברשות לוקח כיון דדינא לאו עלי' הוי אלא עלי' דלוקח לא מהני מיגו דידי' ללוקח ואף על גב דזבנה ניהלי' באחריו' דאי מפסיד לה לוקח לא מצי למיהדר על המוכר משום דא"ל אנא מיניה זבינת' וזבינת' ניהלך אם זה טורפה ממך מפני שלא ידעת לטעון מה אעשה לך הו"ל למימר למה לי למימר לך מידי כיון דלית לך מידי כיון דלית לך סהדי דדידך הות אי נמי איבעיא לך למימר מפלניא זבנתה בלחוד למה לך למימר דזבנה מינך הילכך א"י הלוקח לחזור ולתבוע המוכר וכיון שא"י לחזור ולתבוע אינו מהני במיגו של מוכר ללוקח ורבי' שמואל צוק"ל כתב שהלוקח יחזירנה למערער והוא יגבה מעותיו מן המוכר לו ואינו נראה לי שאם הוא לא ידע לטעון למה יחזיר לו המוכר מעותיו יאמר לו המוכר אמת ודאי כי ממנו קניתיו אבל עדים אין לי ואת' לא הצרכתני להביא לך עדים כשמכרתי לך וגם הוא אינו מביא עדים שהיתה שלו שאהי' צריך אני להביא עדים שמכרה לי הילכך מפסיד הלוקח ואין המוכר מחזיר לו כלום:

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק טו הלכה י

הביא המערער עדים שזו השדה שלו וזה שבתוכה טוען ממך לקחתיה ואכלתיה שני חזקה והביא עדים שאכלה שני חזקה טען המערער ואמר היאך תטעון שלקחת ממני היום שלש שנים ובאותו הזמן לא הייתי במדינה זו, מצריכין זה שבתוכה להביא ראיה שזה פלוני שמערער היה עמו במדינה בזמן הזה שטוען שמכר לו בו אפילו יום אחד כדי שיהיה אפשר שימכור ואם לא הביא מסלקין אותו.

מגיד משנה הלכות טוען ונטען פרק טו הלכה י

[י] הביא המערער עדים וכו'. זהו מעשה (דף כ"ט:): דשכונני גואי הנזכר שם בראש הפרק וכפי הפירוש הנזכר בהלכות וכבר הקשו על פירוש זה ואמרו שכיון שהיה עומד במקום שאין שם חירום כל אותן הימים היה לו למחות וכיון שלא מחה בודאי שמכרה לו לזה באותו הזמן והוא בא בכאן או זה הלך לשם או על יד שלוחו מכר לו וכיון שיש לזה עדי חזקה אי זו ראיה הוא צריך ואפשר שאין דעת רבינו וההלכות להצריך ראיה להחזיק אלא כשהדבר נודע שהמערער לא היה עמו במדינה באותו זמן רוצה לומר לזמן שהלה טוען שקנאה הא לאו הכי ודאי אין על המחזיק להביא ראיה ומ"מ כן הסכימו הרמב"ן והרשב"א דכל שיש לו עדי חזקה אינו צריך לראיה אחרת והם ז"ל פירשו המעשה הנזכר בגמ' שהמערער היה טוען שהוא היה בארץ מרחקים והיה במקום שלא עלתה חזקה כנגדו על הדרך שנזכר פרק י"א ולפיכך הצריכו למחזיק להביא ראיה שהמערער היה במקום שתעלה חזקה כנגדו והם המפרשים שצריך לברר שהיה עמו בסוף שני חזקה אבל אם היה עמו בתחלה או באמצע ובסוף הלך למקום רחוק לא עלתה לו חזקה אלו דבריהם ז"ל:

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ג סימן ו

ו ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא אמר ליה מינך זבינתא ודרי ביה שני חזקה אמר ליה בשוקי בראי הואי אמר ליה והא אית לי סהדי דכל שנה תלתין יומין קא אתית לשוקא אמר ליה כל תלתין יומין אשוקא הוה טרידנא ולא הייתי יודע שהיית דר בביתי וכשהייתי בחוץ הייתי בארץ מרחקים שלא היו שיירות מצויות אמר רבא עביד איניש דכל תלתין יומין טריד בשוקיה ולא הוי חזקה ויש מביאין ראיה מכאן שאם המערער אמר לא הייתי במדינה כל אותן שלש שנים שהחזקת בו נאמן וצריך המחזיק להביא ראיה שהיה במדינה ונראה לי שאין מכאן דאפשר שהיה הדבר ידוע שהיה בשוקי בראי ויותר נראה [שאין צריך להביא ראיה] כיון שזה החזיק בשופי שלש שנים והחזקה נשמעת אפילו במדינה אחרת כדמוכח לקמן עליו לברר שהיה במקום שלא היתה מחאתו נשמעת אם היה מוחה ולכך נמנע מלמחות: